

نقش اصناف در مبارزه با قاچاق در سطح عرضه

اصناف، بزرگترین بخش نظام اقتصادی کشور و از جمله بنگاه های اقتصادی کوچک و متوسط به شمار می روند که بخش اعظمی از نظام تولید، توزیع و خدمات را به خود اختصاص داده اند. همچنین، با توجه به گستره اصناف در کشور، آنها علاوه بر ایفای نقش مؤثر در عرصه اقتصادی، در مسائل اجتماعی و فرهنگی نیز نقش مهمی ایفا می کنند. براین اساس، ظرفیت ها و قابلیت هایی که اصناف در عرصه های مختلف و از همه مهم تر عرصه اقتصادی جامعه دارند، باعث شده تا نگاه ها به سمت این بخش به عنوان **بخشی اثرگذار در اقتصاد مقاومتی و همچنین برخورد با کالای قاچاق در نظام توزیع** جلب شود.

اصناف به عنوان عرضه کننده کالا و خدمات نقش مهمی در اقتصاد دارند و در این رابطه بهترین راهکار برای رشد، مبارزه با قاچاق و عدم عرضه محصولات غیرداخلی است؛ در حقیقت اصناف به همراه مسئولان با تشویق مردم به خرید کالای ایرانی می توانند نقش موثری در جلوگیری از گسترش قاچاق ایفا کنند چرا که اتاق های اصناف و اتحادیه ها براساس قانون امور صنفی بر حسن جریان امور و رعایت قوانین و مقررات توسط واحدهای صنفی نظارت می کنند که از جمله این قوانین، ممنوعیت عرضه کالای قاچاق توسط واحدهای صنفی است. در واقع **اتحادیه های صنفی محور مبارزه با قاچاق کالا در سطح عرضه هستند**. ورود اصناف به چرخه کنترل و نظارت بر عرضه کالای قاچاق، یک گام به جلو برای مبارزه جدی با قاچاق در سطح عرضه محسوب می شود.

در حال حاضر بیش از ۷۰ درصد از واحدهای صنفی مجاز سراسر کشور از عرضه کالای قاچاق مبرا هستند. فعالیت هزاران واحد صنفی در سطح کشور، ظرفیت قابل ملاحظه ای را برای مبارزه مؤثر با قاچاق در سطح عرضه فراهم کرده است؛ چراکه **هیچ بخشی به اندازه اصناف با فضای سطح عرضه آشنایی ندارد**. اگرچه مشکلاتی در این بخش وجود دارد، اما با استفاده از این فرصت می توان شبکه نظام مند توزیع را از شبکه سازمان نیافته و دلالی عرضه کالا تشخیص داد که این موضوع یکی از مباحث مهم در برخورد کنترل و نظارت مؤثرتر بر کالای قاچاق در سطح عرضه است. سطح اول برخورد با کالای قاچاق و واحدهایی که اقدام به عرضه آن می کنند، نخست بر عهده اتحادیه های صنفی و اتاق اصناف و در مرحله دوم سازمان صنعت، معدن و تجارت، مجموعه تعزیرات حکومتی و نیروی انتظامی است.

در سطح اول انتظار می رود اتحادیه ها و اتاق اصناف با واحدهای عرضه کننده کالای قاچاق برخورد کنند. در مرحله دوم برخورد با واحدهای صنفی عرضه کننده کالای قاچاق، که به عهده سازمان حمایت و سازمان صنعت، معدن و تجارت استان ها است، در قالب تیم های مشترک با حضور نیروی انتظامی و قضات تعزیرات حکومتی، برخورد کنند و نباید اجازه عرضه کالای قاچاق را بدهند و می توان با راهکارهای قهری علاوه بر ضبط کالای قاچاق، جرایمی را متوجه واحد متخلف کرد.

البته در مبارزه با قاچاق نمی توان تنها به جلوگیری از ورود قاچاق از مبادی رسمی و غیر رسمی متمرکز شد و مبارزه در سطح عرضه را نادیده گرفت چرا که **قاچاق یک زنجیره است و اگر مصرف کننده کالای قاچاق و قاچاق فروش نباشد، کالای قاچاق وارد نمی شود.**

گرچه اصناف کنترل و نظارت بر سطح عرضه را بر عهده دارد اما این نظارت مربوط به بخش رسمی است و بخش غیر رسمی که شبکه دلالتی و دست فروشی و واحدهای بدون پروانه و انبارهای غیرهدفمند را شامل می شود از کنترل بازرسان خارج است و برای آنکه اثرات مبارزه با قاچاق در سطح عرضه مشهود شود، باید تدابیر و اقدامات ویژه ای برای شناسایی، ساماندهی و کنترل و نظارت بر شبکه های توزیع غیررسمی کالا در بازار با همکاری و همیاری سایر دستگاه ها و نهادهای امر مبارزه با قاچاق در دستور کار قرار گیرد.

موانع پیش رو و راهکارهایی برای نقش آفرینی مؤثرتر اصناف در برخورد با کالای قاچاق:

- اجرایی شدن طرح سامانه هوشمند کد رهگیری کالا
- بهره ور کردن و سازماندهی و ادغام اتحادیه ها
- رفع خلاءهای قانونی با اصلاح قانون نظام صنفی و مبارزه با قاچاق کالا و ارز
- اصلاح زیرساخت ها
- بهره مندی از نیروی علمی در نظام صنفی و منابع مالی مناسب

انتظارات از اتاق اصناف و اتحادیه های صنفی:

- تقویت بازرسی اتاق های اصناف تا با کمک اتحادیه های مرتبط نسبت به کنترل سطح بازار اقدام نمایند
- استفاده از همه ظرفیت های اطلاع رسانی، تبلیغاتی و آموزشی اتحادیه های صنفی و اتاق های اصناف به منظور فرهنگ سازی عدم عرضه کالای قاچاق و ارجحیت عرضه کالاهای تولید داخل
- همکاری و هماهنگی در خصوص ساماندهی واحدهای صنفی غیرمجاز
- تشویق و ترغیب واحدهای صنفی در راستای عرضه کالاهای ایرانی و حمایت از حقوق مصرف کنندگان
- تلاش برای ارتقاء فرهنگ عمومی مصرف با ملحوظ نظر قرار دادن سبک زندگی ایرانی - اسلامی

نقش فرهنگ و اقتصاد در مبارزه با قاچاق

قاچاق کالا دیر زمانی است که در کشور ما مشهود گردیده و تلاش دستگاه‌های سیاستگذار و اجرایی کشور را در مبارزه با آن به خود معطوف ساخته است. امروزه به دلیل تاثیر انکارناپذیر قاچاق کالا در ایجاد اختلال در نظام اقتصادی کشور و آثار زیان‌بار اجتماعی و فرهنگی، عزمی استوار و اراده‌ای راسخ در دستگاه‌ها، برای مهار این پدیده‌ی افسارگسیخته دیده می‌شود. پدیده قاچاق یک عمل خلاف شرع و ضربه‌آور به اقتصاد، هویت ملی و برنامه‌ریزی کشور است که در صورت مقابله نشدن با آن، زمینه ساز تضعیف تولید داخلی و ترویج اشتغال ناسالم خواهد بود. این پدیده شوم سبب کاهش تولید ملی و گسترش فقر و بیکاری در جامعه خواهد شد. کارشناسان معتقدند قاچاق کالا موجب از بین رفتن صنایع و منافع ملی می‌شود و به صورت جدی در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی تاثیرات بسیار منفی بر جای می‌گذارد و زیرساخت‌ها و اهداف بلند مدت اقتصادی دولت را آماج سوءنیت‌های ویرانگر خود قرار می‌دهد که در این بین، تلفات و خسارات اصلی را مردم و جامعه می‌پردازند. پدیده قاچاق، از این هسته فراتر رفته و با گذشت زمان، موجبات بوجود آمدن مافیای قاچاق و نابودی هر چه بیشتر اقتصاد مملکت و فنا شدن سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و ... را به همراه خواهد داشت. این پدیده مذموم نه تنها سد راه توسعه اقتصادی کشور است بلکه توسعه سیاسی و اجتماعی کشور را نیز هدف گرفته که مجموع این عوامل عزم ما را برای مبارزه وسیع‌تر با این پدیده که مانع رشد و توسعه کشور است، جدی‌تر می‌کند.

علل و زمینه‌های بروز قاچاق

*** وجود تقاضا در داخل کشور:** وقتی فرهنگ عمومی به سوی مصرف زدگی می‌رود، تقاضای کالاهای خارجی افزایش می‌یابد. از جمله عوامل افزایش تقاضا، روند رو به افزایش توقعات مصرف‌کننده، عدم تنوع لازم در بازار کالاهای داخلی و زیبایی و ابتکار در طرح کالاهای خارجی، نیازمندی مصرف‌کننده و افزایش قدرت خرید در قیاس با حجم کالاهای موجود در بازار می‌باشد.

*** وجود تبلیغات گسترده:** تبلیغات کالاهای خارجی عطش مصرف‌کننده و گرایش به سمت آن را تشدید می‌کند. گسترش دسترسی عمومی به رسانه‌های فراملی بستر کافی را برای تبلیغات کالاهای خارجی فراهم می‌آورد و در شرایط وجود تبلیغات همه‌جانبه، چنانچه به دست آوردن کالاهای مورد تقاضا با ممنوعیت‌ها یا محدودیت‌هایی رو به رو شود نه تنها تقاضا برای آن کالا کاهش نمی‌یابد بلکه بستر مناسبی را برای قاچاق آن کالاها فراهم می‌سازد.

*** محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های بیش از حد:** سهمیه بندی، محدودیت واردات مقابل صادرات، محدودیت واردات بدون انتقال ارز و... از عوامل بروز پدیده قاچاق است. بسیاری از کالاها به لحاظ محتوایی و شکلی فاقد زمینه‌های ناهنجاری‌زا هستند اما مشمول ممنوعیت‌های گمرکی واقع می‌شوند. در این حالت تقاضاهای کلان داخل با محدودیت‌های بی‌رویه روبه‌رو می‌شود و آنچه عملاً در بازارهای شهری داد و ستد می‌شود در مراکز گمرکی ممنوعه تلقی می‌گردد و همین مسئله به خودی خود زمینه‌های گسترش قاچاق را ایجاد می‌کند.

*** خلأهای اقتصادی:** خلأهای اقتصادی شامل مجموعه راه‌ها و عواملی می‌شود که زمینه‌های مساعدی را برای قاچاق فراهم می‌آورد.

از جمله این عوامل می‌توان به اختلاف میان نرخ ارز واریزنامه‌ای و نرخ بازار آزاد (غیررسمی) ارز اشاره کرد.

*** ناهمسانی قیمت در داخل و خارج:** در صورت یکسانی قیمت‌های داخل و خارج انگیزه‌ای برای قاچاق بوجود نمی‌آید.

از جمله عواملی که قاچاق را - چه از داخل به خارج و چه از خارج به داخل - گسترش می‌دهد آن است که قیمت‌ها در بازارهای داخل و خارجی یکسان نباشند. که در نتیجه یکسانی قیمت‌ها، حتی چنانچه زمینه‌های دیگر قاچاق کالا وجود داشته باشد انگیزه‌ای برای قاچاق پدید نخواهد آمد

*** وجود مرزهای طولانی:** مرزهای طولانی مخاطرات قاچاق را کاهش و جسارت برای قانون‌شکنی در عاملان آن را افزایش می‌دهد. وجود ۸۷۵۵ کیلومتر مرز میان ایران و همسایگان، مخاطرات قاچاق کالا کاهش می‌دهد چراکه مرزهای طولانی آبی و خاکی با همسایگان کنترل و نظارت بر ورود و خروج کالاها را دشوار و استفاده از امکانات پیشرفته و تجهیزات مدرن در گلوگاه‌های مرزی را پرهزینه می‌کند.

*** سطح نازل قیمت کالاهای قاچاق در مقایسه با محصولات داخلی:** کالاهای قاچاق به علت نپرداختن حقوق گمرکی و سود بازرگانی (حقوق ورودی) قیمتی پایین‌تر از کالاهای تولید داخلی دارند بنابراین مصرف‌کنندگان داخلی عموماً تمایل به کالای قاچاق دارند.

*** ریسک پایین و سود سرشار قاچاق:** قاچاق کالا سود زیادی را عاید عاملان خود می‌کند و از طرفی وجود مرزهای طولانی، فقدان تدابیر قانونی و کنترل‌های لازم مخاطرات و ریسک این گونه فعالیت‌ها را کاهش داده است.

*** ضعف صنعت و تولید داخلی:** از جمله عوامل اساسی افزایش تقاضای مصرف‌کنندگان داخلی نسبت به کالاهای قاچاق ضعف کمی و کیفی تولیدات داخلی و سطح پایین فن‌آوری‌ها در زمینه‌های تولیدی است. در چنین شرایطی همواره کالای قاچاق در بازار داخلی از کیفیت و حجم فروش بالایی برخوردار خواهد بود.

*** محرومیت استان‌ها و شهرهای مرزی:** بیکاری در مناطق مرزی افراد را به سمت قاچاق سوق می‌دهد.

نیروهای اصلی واردکننده قاچاق جوانانی هستند که در مناطق مرزی ساکن‌اند و از امکانات اقتصادی اندکی برخوردارند. از این رو فقدان شغل سالم و سازنده در مناطق مرزی مرتباً بر داوطلبان عاملیت در زمینه قاچاق می‌افزاید. البته سود عمده قاچاق کالا عاید مردم محروم شهرهای مرزی نمی‌شود بلکه عمدتاً عاید واسطه‌ها و فروشندگان می‌شود.

*** پایین بودن سطح امنیت اقتصادی:** امنیت اقتصادی از مؤلفه‌های مهم در رونق بازارها و حفظ سلامت آنهاست. راکد بودن سرمایه‌های عمومی و مشارکت نکردن آنها در فرایند تولید یکی از پیامدهای ضریب امنیت اقتصادی پایین است.

*** ضعف بخشی خصوصی و دولتی بودن اقتصاد:** دولتی بودن اقتصاد امکان مشارکت سرمایه‌های راکد مانده در بخش اجتماعی را منتفی می‌سازد و بدین جهت در جریان توزیع کالاهای قاچاق در بازار، کالای قاچاق با کمترین آلت‌رناتیو ممکن درگیر می‌شود.

*** ضعف ساختار و سیاست‌های تولیدی:** اگر تولید کشوری از مشکلات متعدد متأثر باشد به طوری که قادر نباشد همگام با نیازهای داخلی و تحولات بین‌المللی رشد یابد، موجبات قاچاق کالا در آن فراهم می‌گردد.

*** بالا بودن تعرفه‌ها و وجود موانع غیر تعرفه‌ای:** مهمترین اثر تعرفه‌های بالا، ایجاد و گسترش امر قاچاق است.

تعرفه‌های بالا نیز حمایت‌های بیش از اندازه و غیر معقول در اختیار تولیدات داخلی قرار می‌دهد و قدرت رقابت آنها را در صحنه بین‌المللی کاهش می‌دهد و به زیان مصرف‌کنندگان داخلی، قیمت را بالا نگه می‌دارد.

*** مقررات زاید:** مقررات دست و پاگیر و زاید اداری که هزینه تجارت رسمی را افزایش داده و زمینه لازم را برای انحراف و انجام عمل غیر قانونی فراهم می‌کند.

*** انحصار در واردات کالا:** چنانچه واردات کالا در انحصار افراد یا گروه‌های خاص باشد، از یک سو فرصت‌های اقتصادی برای افراد خاص فراهم می‌شود که این مسئله یکی از مصادیق فساد اقتصادی است و از سوی دیگر قانون گریزی را در محرومان از امتیاز واردات کالا، جهت پاسخگویی به تقاضای داخلی تقویت می‌نماید

*** بیکاری:** افراد بیکار در جهت کسب درآمد به سوی کسب‌های غیر قانونی از جمله قاچاق کالا رو می‌آورند.

نزوم مبارزه با پدیده شوم قاچاق کالا و ارز

قاچاق کالا؛ آفت اقتصاد مقاومتی است. اقتصاد مقاومتی اتخاذ رویکردها و طرح ریزی آن گونه از ساختار اقتصادی است که امید به نتیجه‌گیری از هر گونه طرح آسیب‌رسان به اقتصاد را از دشمن بگیرد. اقتصاد مقاومتی برنامه‌ای درازمدت برای اقتصاد کشور است که اقتصاد مملکت را از حالت وابسته، تک محصول و مصرف زده رها ساخته و به اقتصادی مستقل، صرفه جویانه، متعادل و ضربه‌ناپذیر و پویا مبدل می‌سازد.

گفتنی است عوامل پویایی اقتصاد ملی به فاکتورهای متعددی بستگی دارد که سرمایه‌گذاری یکی از آنهاست. جذب سرمایه‌های کلان زمینه شکل‌گیری یک اقتصاد پویا و فعال در جامعه را فراهم می‌کند که البته این امر نیازمند ایجاد فضای اقتصادی جذاب برای سرمایه‌گذاری در داخل است. سرمایه‌گذاری‌های داخلی در حوزه تولید، و حمایت تمام‌قد دولت از تولیدکننده داخلی در بلند مدت، می‌تواند توسعه اقتصادی را سرعت ببخشد. لیکن در مسیر ایجاد سرمایه‌گذاری مشکل بزرگی به نام قاچاق وجود دارد. پدیده شومی که منجر به تعطیلی بنگاه‌های تولیدی و در نتیجه کاهش اشتغال داخلی و بروز پدیده‌های ناهنجار و آسیب‌های اجتماعی می‌شود و سوق دادن سرمایه به سمت واسطه‌گری و رونق فعالیت‌های دلالی و زیرزمینی را در پی دارد. رواج قاچاق کالا، موجب می‌شود که سرمایه‌گذاری در امور تولیدی و اشتغال‌زا کاهش یابد و سرمایه به‌جای اینکه در امور مولد اقتصادی به کار افتاد و باعث تولید و اشتغال شود، به سوی قاچاق منحرف می‌شود. گریز سرمایه‌های قابل بازده، انحراف سرمایه از مسیر اصلی، فرار سرمایه‌ها و خروج سرمایه از کشور، کاهش انگیزه‌ها و انگیزه‌های سرمایه‌گذاری مولد اقتصادی در امور تولیدی و اشتغال‌زا از دیگر خسارت‌های پدیده شوم و مخرب قاچاق است.

اقتدار ملی بدون اقتصاد نیرومند که زندگی آبرومند برای آحاد جامعه فراهم کند حاصل نمی‌شود. اشتغال‌زایی نیز جز با به کار انداختن سرمایه‌ها در کارهای مولد به دست نمی‌آید و قاچاق کالا، عامل تعطیلی واحدهای تولیدی و بروز بیکاری است؛ قاچاق کالا، آسیب و آفت چنین اقتصادی است که پیشگیری از آن نیز بدون مشارکت همگانی امکان‌پذیر نیست.

بسیاری از خصیصه‌هایی که طی سالیان گذشته در ساختار تولید، سازمان توزیع و الگوهای مصرفی جامعه شکل گرفته است، امروزه به صورت نقاط ضعف و دریچه‌های امید دشمن درآمده‌اند. پدیده قاچاق به شکل مستقیم و یا غیرمستقیم در پاره‌ای از این زمینه‌ها دخالت داشته است. از این روست که به نظر می‌رسد پوشش دادن این نقاط ضعف و از میان برداشتن آن‌ها بدون توجه به برنامه جامع در پیشگیری از قاچاق کالاها و مبارزه با این پدیده ممکن نباشد.

لذا با توجه به مفهوم و مضامین قاچاق و اقتصاد مقاومتی، ارتباط تنگاتنگ این دو روشن و آشکار است. طبیعی است که در شرایط ورود کالاهای قاچاق به کشور که تعطیلی تولید داخلی، پیامد گریزناپذیر آن است، بستر لازم برای حمایت از سرمایه‌گذاران و کارآفرینان ایرانی فراهم نیست.

مطالبات مردمی در بحث مبارزه با قاچاق

دولت بدون حمایت مردمی امکان مقابله با قاچاق را نخواهد داشت. دولتها در این زمینه به شدت نیازمند حمایت‌های مردمی هستند. حتی اگر دولتها در این زمینه با اقتدار و جدیت ورود نمایند، اما همچنان در بازار تقاضا برای کالاهای قاچاق وجود داشته باشد، امکان حذف قاچاق از جامعه وجود نخواهد داشت.

*** حمایت از تولید کنندگان داخلی:** استفاده از کالای خارجی بالاخص کالاهای قاچاق که بر آن تعرفه ای پرداخت نشده و قیمت پایین تری نسبت به تولیدات داخلی دارند یکی از عوامل مؤثر در رکود اقتصادی و تعطیلی واحدهای تولیدی است چرا که انگیزه تولیدکننده را کاهش می دهد.

*** اشتغال:** تعطیلی کارخانجات تولیدی ثمره ای جز بیکاری ندارد و می توان گفت اشتغال اولین دغدغه آحاد جامعه است.

*** افزایش کیفیت تولیدات داخلی:** باید استانداردهای کالاهای ایرانی در اولویت قرار گیرد چراکه هرچه کالای باکیفیت تری را در بازارها عرضه کنیم و تولید کنندگان ما عرق تولید با کیفیت بالا داشته باشند، تقاضا برای خرید آن نیز افزون تر می شود چرا که مردم کالای خوب می خواهند.

*** حمایت و تشویق سرمایه گذار داخلی:** قاچاق باعث می شود انگیزه سرمایه گذاری مولد اقتصادی کاهش یابد، در نتیجه سرمایه به جای اینکه در امور مولد اقتصادی به کار افتاد و باعث تولید و اشتغال شود، به سوی قاچاق منحرف می شود. مردم خواستار حمایت از سرمایه گذاران داخلی در جهت رونق تولید و به تبع آن رونق اشتغال می باشند.

*** حفظ مصالح و امنیت عمومی:** قاچاق بصورت مستقیم بر زندگی و سطح رفاه مردم و امنیت اجتماعی آنها تاثیر خواهد گذاشت و می تواند اثرات گسترده ای در جامعه داشته باشد لذا مردم برای رفاه و امنیت اجتماعی بیشتر خواستار مبارزه با قاچاق می باشند.

*** حفظ بهداشت و سلامت عمومی:** قاچاق در بسیاری موارد به سلامت عمومی فرد آسیب می رساند و مشکلات فراوان بهداشتی ایجاد می کند چرا که وارد کننده ی غیرقانونی ابایی از این ندارد که اجناس تقلبی و بی کیفیت را وارد کند افزایش اعتیاد، معضلات اخلاقی که نتیجه ورود کالاهای فرهنگی است و افزایش ناهنجاری های اجتماعی از اثرات قاچاق کالا می باشد. مسلما از میان برداشتن این معضلات اجتماعی خواست مردم است.

*** آگاهی بخشی:** قبح مسئله قاچاق هنوز برای خیلی از مردم جا نیافتاده است. آگاهی مردم از خسارتهای متعدد کالای قاچاق و ثمرات مثبت کالاهای ایرانی موجب اثر گذاری در مدیریت مصرف خانواده ها می گردد.

*** حفظ ارزشهای جامعه:** قاچاق به عنوان یکی از مظاهر فساد، زنجیره ای از معضلات را پدید می آورد که جامعه را درگیر خود خواهد کرد. این پدیده موجب از بین رفتن اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی می شود و تهدیدی جدی برای ساختار اجتماعی - اقتصادی است. مسلما از میان برداشتن این معضلات اجتماعی خواست مردم است.

* راهبردهای اقتصادی _ راهکارهای بلندمدت و ساختاری :

شناخت مزیت ها و افزایش رقابت پذیری کالاهای تولید داخلی، توسعه فرآیندهای تولیدی جدید، تشویق صنایع کوچک و متوسط کاربر غیردولتی، تحقیق و توسعه (R&D)، ایجاد فرصت‌های جدید شغلی، جذب سرمایه گذارهای خارجی، استفاده از فناوری اطلاعات جهت کمک به بنگاه های کشور و تامین اطلاعات اقتصادی آنان، بررسی همه مقررات حاکم بر فعالیت های تولیدی کشور و حذف مقررات نامناسب و یا زاید، خصوصی سازی و ایجاد محیط رقابتی، آزادسازی تجاری و تلاش جهت از بین بردن زمینه های انحصار و ایجاد فضای رقابتی، شفاف سازی قیمت ها و تغییر روش در پرداخت یارانه ها، مشارکت فعال تر در منطقه گرایی، حذف انحصارها و فراهم آوردن محیط قابل رقابت، اصلاح سیاست‌های کلان اقتصادی دولت در جهت کنترل کسری بودجه و کنترل تورم، توجه و نظارت کافی بر فعالیت مناطق آزاد تجاری و بازارچه های مرزی، توجه به اصلاح روشهای تجارت و حمل و نقل در جهت ترانزیت سریع تر کالاها، شفاف سازی مقررات و ضوابط حاکم بر ترانزیت و نیز برقراری تعرفه های مناسب و اولویت دادن به ایجاد اشتغال در مناطق مرزی از جمله راهکارهای ساختاری هستند که در بلند مدت به ریشه کن کردن قاچاق کمک شایانی می کند.

* راهبردهای اقتصادی _ راهکارهای میان مدت و کوتاه مدت :

تصویب و اجرای قوانین و مقررات مورد نیاز (مانند قانون مبارزه با پولشویی) و سعی در محدود کردن فعالیت های غیررسمی و افزایش ریسک این قبیل فعالیت‌ها، کم کردن فشارهای مالیاتی بر فعالیت‌های قانونی، آزادسازی تجارت همراه با تعیین تعرفه های گمرکی و سود بازرگانی متعارف و قابل قبول، تسهیل هر چه بیشتر در روند امور اجرائی واردات و صادرات قانونی کالا، هماهنگی وزارتخانه ها و سازمان ها در تنظیم مقررات تجاری، بررسی نحوه تداوم فعالیت مناطق آزاد و بازارچه های مرزی، افزایش جریمه قاچاق با توجه به نوع، حجم، فعالیت و ...، اتخاذ رویه مناسبی در خصوص کالاهای وارده از طریق مسافران مناطق آزاد، هماهنگ سازی مقررات و ایجاد محیط اقتصادی پویا و خلاق، تشویق تولیدکنندگان به تولید کالاهایی باکیفیت و قیمت رقابتی، جذب سرمایه گذاری های خارجی، معرفی زمینه ها و جذابیت های سرمایه گذاری در کشور، تعریف دقیق حیطه فعالیت شرکت های فراملیتی و ایجاد بستر مناسب برای فعالیت آنها در کشور اقداماتی است که در کوتاه مدت و یا میان مدت می تواند به کفایه با قاچاق کمک کند.

* راهبردهای فرهنگی اجتماعی:

استفاده از ظرفیت های نظام آموزشی کشور، آشنایی افراد از کودکی نسبت به آسیب ها و مجازات جرائم مربوط به قاچاق، برای آموزش عمومی می توان از ابزارهایی همانند رادیو، تلویزیون، نشریات، اینترنت و حتی ارسال بسته های آموزشی به پست الکترونیکی افراد بهره برد، راه اندازی کارگاه های آموزشی و انتشار اطلاعات درباره تحقیق، تعقیب و رسیدگی به پرونده های قاچاق نیز پیام های بازدارنده ای را تولید می کند، فرهنگ سازی و جلب اعتماد مردم برای مصرف تولیدات داخلی بسیار با اهمیت است، تبیین این باور برای مردم که تولیدات داخلی توان پاسخگویی به نیازهای آنان را دارد، تبیین این باور برای مردم که مصرف کالای قاچاق به معنای تعطیل شدن واحدهای صنعتی و بیکاری جوانان است، تشویق به قانون مداری و مجاب کردن مردم برای پیروی از انتظامات اجتماعی در جهت مقابله با قاچاق، پررنگ ساختن نقش سازمان های مردم نهاد و NGO ها، استفاده از هنرمندان،

روحانیون، اساتید و معلمانی که معتبر و مورد پذیرش مردم باشند در برگزاری نشست‌ها درباره‌ی پیروی مردم از قوانین جمهوری اسلامی و پرهیز از قاچاق کالا، پرداختن به ارکان اقتصاد مقاومتی متناسب با رواج آموزه‌های آن توسط نظام رسانه‌ای و تبلیغاتی، عرضه آموزه‌ها از طریق رسانه‌های رسمی و غیر رسمی توسط نظام تبلیغاتی هماهنگ و منسجمی، توجه به ابعاد فرهنگی مبارزه با قاچاق به عنوان یکی از اثرگذارترین ارکان، تلاش در جهت فرهنگسازی و رشد و ارتقای سطح اخلاقی شهروندان و غیره از جمله راهکارهای لازم و ضروری است که باید در موازات اقدامات اقتصادی و بمنظور تغییر و اصلاح الگوی مصرف جامعه مدنظر قرار گرفته و بسیج افکار عمومی را به سمت حمایت از کالای ایرانی و برائت از اقلام قاچاق سوق دهد.

شایان ذکر است عموم مردم به دنبال مشاغل پایدار و معتبر، امنیت شغلی، درآمد قابل قبول و مشروع و تضمین آینده‌ی خود و خانواده‌شان هستند. بنابراین در صورت کارآفرینی توسط دولت، مشاغل مشروع می‌توانند با فعالیت‌های پرسود قاچاق رقابت کنند، زیرا فعالیت افراد در مشاغل مشروع به آن‌ها هویت اجتماعی جدید داده و آن‌ها را به سوی تبعیت از قوانین و انتظام اجتماعی سوق می‌دهد. البته همراه با توسعه‌ی اشتغال باید رشد مهارت‌ها و تخصص‌های متنوع نیز در بین مردم مدنظر قرار گیرد. همچنین ضرورت دارد رسانه‌های داخلی با برنامه‌ریزی اصولی و علمی به ایفای نقش فعال‌تر و موثرتری بپردازند. درواقع رسانه‌های داخلی از دو جنبه باید فعال شوند: ابتدا تبلیغ در جهت متقاعد کردن مردم برای پرهیز از قاچاق و استفاده از آن، دیگری مقابله با تبلیغات سوء رسانه‌های خارجی.

نقش دانشگاه‌ها در مقابله با قاچاق

زمانی که در جامعه‌ای، فعالیت غیرقانونی تبدیل به یک عادت و فرهنگ برای عده‌ای هرچند محدود شود، این شروع ناهنجاری‌ها در تمام عرصه‌های دیگر خواهد بود. این روزها قاچاق کالا به یکی از بهترین راه‌های ورود ابزارهای تهاجم فرهنگی به داخل کشورمان تبدیل شده است. در این برهه زمانی ضرورت دارد به فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی در راستای تقویت بنیان‌های اقتصادی کشور و تبیین مضرات کالاهای قاچاق و فواید استفاده از تولیدات ملی توجه بیشتری شود و این امور در اولویت فعالیت‌ها قرار گیرد. با گفتمان‌سازی و آموزش‌های تخصصی و همگانی موضوع مبارزه همگانی با قاچاق کالا و عواقب آن در اشتغال، تولید، حفظ سرمایه ملی و...، بویژه برای دانشجویان به عنوان نسل جوان، تحصیلکرده، فرهیخته و صاحب نظر و عقیده در جامعه، میتوان زمینه ایجاد نگرش منفی در کل جامعه و عدم تمایل آن‌ها به خرید کالای قاچاق را فراهم نمود.

مع الوصف با عنایت به اینکه آموزش، مهم‌ترین گذرگاه انتقال فرهنگ از نسلی به نسلی دیگر است یعنی جریان فرهنگ‌پذیری و جامعه‌پذیری از این طریق انجام می‌پذیرد، یکی از مهمترین راهکارهایی که در زمینه پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، استفاده از ظرفیت‌های نظام آموزشی کشور است تا افراد نسبت به آسیب‌ها و مجازات جرائم مربوط به قاچاق کالا و ارز آشنا شوند. هرگاه افراد جامعه نسبت به پدیده قاچاق و ویژگی‌های آن آگاهی و شناخت کامل داشته باشند، بدون تردید درمقابله با آن می‌کوشند در نهایت زمانی می‌توان از قاچاق کالا پیشگیری کرد که به ابعاد آموزشی و فرهنگی آن به عنوان یکی از اثرگذارترین ارکان توجه شود.

بنابراین یکی از راهکارهای متقاعد کردن مردم برای مبارزه همگانی با پدیده شوم قاچاق کالا و ارز این است که برای توسعه‌ی آموزش در جهت گسترش مهارت‌های فنی و شغلی، برنامه‌ریزی کوتاه مدت و بلند مدت سریع صورت پذیرد. زیرا این امر توانایی افراد را برای فعالیت مفید و کسب مشاغل و موقعیت‌های اجتماعی افزایش داده و نگرش آن‌ها را به سوی اشتغال سالم سوق می‌دهد.

به عبارت دیگر با مناسب شدن زمینه‌های اقتصادی و استفاده از مهارت‌ها، ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی که تأیید کننده‌ی قاچاق کالا هستند، تغییر می‌یابند.

به موازات این اقدامات باید به گسترش آموزش فنی و حرفه‌ای پرداخت تا از این طریق هنجارها و ارزش‌های عملی نیز در سطح وسیع اشاعه یابد. اشاعه‌ی این هنجارها و ارزش‌ها می‌تواند اشتغال به قاچاق را از جذابیت بیاندازد. یکی دیگر از راهکارها، افزایش عزت نفس مردم از طریق تبلیغات گسترده روی دانشمندان و شعرا و هنرمندان و سلحشوران به وسیله‌ی ابزارهای تبلیغاتی مناسب است. همچنین اساتید، نخبگان علمی، معلمان، هنرمندان و روحانیون از افراد معتبر و مورد پذیرش محسوب می‌شوند بنابراین شایسته است در برگزاری نشست‌ها درباره‌ی پیروی مردم از قوانین جمهوری اسلامی و پرهیز از قاچاق کالا از همکاری این افراد استفاده شود.

در همین راستا می‌توان با اقدامات گوناگونی از جمله برگزاری گفتمان‌های دینی دانشجویی، برگزاری جشنواره‌های فرهنگی جهت ترویج فرهنگ خرید کالای ایرانی و حمایت از تولیدکنندگان داخلی، برگزاری اردوها و بازدیدهای علمی از مراکز صنعتی و شرکت‌های تولیدی استان برای دانشجویان در راستای تقویت روحیه کار و کارآفرینی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، جلسات توجیهی و هم‌اندیشی با موضوع اقتصاد مقاومتی، آشنایی با علل و پیامدهای قاچاق و راهبردهای مبارزه با آن، برگزاری میزگردهای تخصصی بررسی راهکارهای افزایش خرید و حمایت از تولیدات داخلی توسط مردم در راستای تحقق شعار سال و رونق تولید در استان، انجام طرح‌های نظرسنجی با موضوعات بررسی نظرات تولیدکنندگان درخصوص نقش کالای قاچاق بر تولیدات داخلی و بررسی راهکارهای فرهنگ سازی برای عدم خرید کالای قاچاق، استفاده از ظرفیت‌های تشکل‌های دانشجویی در گسترش فرهنگ کار و کارآفرینی و تبیین نقش مبارزه با قاچاق در رونق تولید، تشکیل میزگردهایی با حضور دانشجویان و کارآفرینان برتر استانی و کشوری در راستای ترویج فرهنگ کارآفرینی و کار روی تفکر دانشجویان در جهت خود اشتغالی، فرهنگ سازی و اطلاع رسانی درخصوص مصادیق اجتماعی و آثار سوء قاچاق و نقش آن در جلوگیری از رونق تولید جهت عموم دانشجویان و اساتید دانشگاهی، ترغیب دانشجویان جهت تهیه مقالات علمی- پژوهشی در زمینه مضرات قاچاق، اقتصاد مقاومتی، رونق تولید و غیره، ارتقا سطح دانش و آگاهی دانشجویان درخصوص شناخت مضرات کالاهای قاچاق و اثرات مثبت مبارزه با این پدیده شوم در رونق تولید و اقتصاد کشور در نشست‌های کرسی‌های آزاد اندیشی دانشگاه، توزیع مطالب آموزشی و تبلیغی مناسب در زمینه مبارزه با قاچاق و فواید رونق تولید در سطح دانشگاه‌ها و ... در راستای نزدیک نمودن فضای دانشگاه‌ها به محیط کسب و کار قدم برداشته و شاهد تزریق نیروی کاری جوان، با مهارت و با دغدغه‌های کمک به تولید ملی به بازار کار داخلی باشیم.